

2025-03-05

Svk 2023/2237

Ansökan om dispens från EIFS 2022:1 Energimarknadsinspektionens föreskrifter och allmänna råd för utformning av nättariffer för ett effektivt utnyttjande av elnätet.

Enligt Energimarknadsinspektionens (Ei:s) föreskrifter EIFS 2022:1 3 kap. 1§ ska en nättariff bestå av en kundspecifik avgift, en energiavgift, en fast avgift och en effektavgift. Ei kan enligt 4 kap. 1§ ge dispens från föreskrifterna om det finns särskilda skäl och om det kan ske utan att syftet med föreskrifterna åsidosätts. Svenska kraftnät ansöker härmed om dispens från föreskrifterna för att få inkludera en femte tariffkomponent i transmissionsnätstariffen enligt beskrivningen nedan.

Särskilda skäl för att införa en femte tariffkomponent

Enligt Svenska kraftnäts tolkning av föreskrifterna så finns det viktiga delar i dagens transmissionsnätstariff som inte ryms inom de tariffkomponenter som ingår i föreskrifterna. För att den framtida transmissionsnätstariffen ska skapa förutsättningar för ett effektivt nyttjande av nätet behövs därför en ytterligare tariffkomponent som möjliggör att nedanstående syften även fortsättningsvis kan uppnås.

Kostnadsreflektivitet och långsiktiga lokaliseringssignaler

Svenska kraftnät ser inte att föreskrifterna fullt ut möjliggör att fördela kostnaden för det *befintliga* transmissionsnätet på ett kostnadsreflektivt sätt och på så sätt skicka långsiktiga lokaliseringssignaler genom transmissionsnätstariffen. I dagens transmissionsnätstariff sker detta via den geografiska differentieringen i den nuvarande effektavgiften¹. Någon motsvarighet till dagens geografiska differentiering ryms inte inom de tariffkomponenter som ingår i föreskrifterna. De styr signaler som ges via tariffkomponenterna i föreskrifterna syftar istället främst till att påverka hur kunden nyttjar transmissionsnätet här och nu. För att åstadkomma en mer kostnadseffektiv utbyggnad av transmissionsnätet krävs att även kostnaden för det befintliga nätet i form av avskrivningar och underhåll

¹ Nuvarande effektavgift är differentierad utifrån latituden för anslutningspunkten. Avgiften är olika för inmatning och uttag.

fördelas på ett mer kostnadsreflektivt sätt. Detta är särskilt viktigt för transmissionsnätet på grund av nätets geografiska utsträckning och den snedfördelning som råder mellan förbrukning och produktion i olika delar av landet. Dessa förhållanden medför att kostnaden skiljer sig väsentligt åt beroende på var i transmissionsnätet en producent eller förbrukare väljer att ansluta sig. Kostnaderna blir högre om en förbrukare ansluter sig i södra Sverige där det råder brist på elproduktion än om en förbrukare ansluter sig i norra Sverige där det finns ett stort överskott av produktion, och vice versa. Om detta inte återspeglas i transmissionsnätstariffen kommer tariffen vara mindre kostnadsreflektiv och det kommer inte heller finnas några ekonomiska incitament för en nätkund att välja en lokalisering som är fördelaktig sett till transmissionsnätets kostnader. Det i sin tur kommer att medföra att samhället och i slutändan kundkollektivet belastas med onödigt höga kostnader för utbyggnaden av transmissionsnätet.

Möjliggöra att outnyttjad kapacitet kan komma nätkunderna till del

En annan viktig del som inte ryms inom tariffkomponenterna i föreskrifterna är dagens tillfälliga abonnemang². De tillfälliga abonnemangen möjliggör att Svenska kraftnät under en begränsad period kan tilldela outnyttjad kapacitet till kunder som efterfrågar den. Den tillgängliga kapaciteten i transmissionsnätet varierar med exempelvis temperaturen och Svenska kraftnät kan därmed under vissa perioder erbjuda mer kapacitet än vad som är avtalat i anslutningsavtalen. På motsvarande sätt varierar också nätkundernas efterfrågan på kapacitet vilket innebär att de ibland önskar nyttja mer effekt än vad som är avtalat i anslutningsavtalen. För att ledig kapacitet i så hög grad som möjligt ska kunna komma kunderna till del är det därför viktigt att även under kortare perioder kunna tilldela kapacitet till kunder som efterfrågar den. Denna typ av flexibilitet blir allt viktigare utifrån dagens situation där det periodvis råder kapacitetsbrist i vissa delar av transmissionsnätet. Det är också av betydelse sett till elmarknadens funktion då producenter annars kan avstå ifrån att producera el när elpriserna är höga för att undvika att överstiga den avtalade effekten i anslutningsavtalet trots att det finns outnyttjad kapacitet att tillgå. Tillfälliga abonnemang bidrar därutöver även till att minska behovet av utbyggnad av transmissionsnätet i de fall som nätkunden endast behöver extra kapacitet under kortare perioder. Avsaknaden av tillfälliga abonnemang kommer därmed inte bara leda till att elnätet nyttjas mindre effektivt utan också öka kostnaderna för utbyggnaden av transmissionsnätet och försämra producenters möjligheter att fatta samhällsekonomiskt lönsamma beslut.

² Dagens tillfälliga abonnemang avser inmatning eller uttag utöver ordinarie abonnemang och tecknas för enstaka vecka (7 dygn).

Säkerställa att nätkunden inte riskerar driftsäkerheten genom sin inmatning eller sitt uttag

Svenska kraftnät saknar slutligen möjligheten att inom föreskrifternas tariffkomponenter införa en motsvarighet till dagens överskridandeavgift vilket är nödvändigt för att upprätthålla en god driftsäkerhet. Genom att transmissionsnätet nyttjas i allt högre grad minskar marginalerna i nätet och det blir därmed allt viktigare att kunderna håller sig till den avtalade effekten i anslutningsavtalet om inget annat har avtalats med Svenska kraftnät. Ett överskridande som leder till en störning i transmissionsnätet kan medföra mycket höga kostnader då det riskerar att inte bara påverka transmissionsnätskunderna utan även underliggande nät och övriga aktörer på elmarknaden. På så sätt blir det allt viktigare att detta incitament kvarstår.

Utformning av den femte tariffkomponenten

För att uppnå ovanstående syften önskar Svenska kraftnät utforma en femte tariffkomponent som benämns abonnemangsavgift och som ska utgöra en del av transmissionsnätstariffen.

Abonnemangsavgift

Abonnemangsavgiften ska täcka kostnaderna för det befintliga nätet vilka främst utgörs av avskrivningar och underhåll. Kostnaderna för avskrivningar och underhåll påverkas inte av hur nätkunden använder transmissionsnätet här och nu. Nätkunden kan däremot påverka dessa kostnader i ett *längre* perspektiv då kostnaderna främst drivs av var i nätet en kund är ansluten och storleken på den avtalade effekten i anslutningsavtalet. För att återspegla dessa kostnader kommer abonnemangsavgiften tas ut baserat på nätkundens ordinarie abonnemang som motsvarar den avtalade effekten i anslutningsavtalet. Nivån på avgiften kommer beräknas utifrån hur stor del av transmissionsnätet en kund tar i anspråk i respektive anslutningspunkt. Avgiften kommer därmed skilja sig åt mellan olika anslutningspunkter och mellan inmatning och uttag.

Genom att nätkunden får betala för hur stor del av transmissionsnätet denne tar i anspråk kommer den nya komponenten göra transmissionsnätstariffen mer kostnadsreflektiv. I och med att kostnaden för avskrivningar och underhåll såväl som den totala avtalade effekten förändras stegvis utan alltför stora förändringar från år till år kommer den nya tariffkomponenten även ge nätkunderna långsiktiga lokaliseringssignaler. Därtill ges nätkunden incitament att sänka sin avtalade effekt i anslutningsavtalet ifall kunden inte har behov av hela den avtalade effekten. Sammantaget medför detta att den nya tariffkomponenten skapar förutsättningar för en mer kostnadseffektiv utbyggnad och därigenom också ett mer effektivt nyttjande av transmissionsnätet.

Tillfälliga abonnemang

Utöver den ordinarie abonnemangsavgiften önskar Svenska kraftnät även införa tillfälliga abonnemang i denna tariffkomponent. De tillfälliga abonnemangen får tecknas för en begränsad period i den mån det finns tillgänglig kapacitet. Avgiften för de tillfälliga abonnemangen kommer att utgå från kostnaden för det befintliga nätet och baseras på avgiften för det ordinarie abonnemanget. Genom att erbjuda tillfälliga abonnemang kan outnyttjad kapacitet tilldelas de nätkunder som efterfrågar detta vilket medför att transmissionsnätet kan nyttjas mer effektivt.

Överskridandeavgift

Svenska kraftnät önskar även att införa en överskridandeavgift i denna tariffkomponent i syfte att ge nätkunden incitament att inte nyttja en högre effekt än vad som är avtalat med Svenska kraftnät. Överskridandeavgiften debiteras om en kund överskrider sitt ordinarie abonnemang utan att ha fått ett tillfälligt abonnemang beviljat. Överskridandeavgiften kommer baseras på kostnaden för att använda överbelastningsresursen³ då det återspeglar den merkostnad som det kan innebära för Svenska kraftnät om en nätkund överskrider sitt abonnemang. Överskridandeavgiften bidrar därmed till att upprätthålla driftsäkerheten samtidigt som den gör transmissionsnätstariffen mer kostnadsreflektiv då den som orsakar eller riskerar att orsaka en överlast får betala för detta.

Varför syftena med den femte tariffkomponenten inte rymms inom föreskrifterna

Svenska kraftnät ser inte att det är möjligt att uppfylla syftena med den femte tariffkomponenten inom ramen för de tariffkomponenter som återfinns i föreskrifterna baserat på hur dessa beskrivs i föreskrifterna och Ei:s vägledning.

Kundspecifika kostnader, kundspecifik avgift

Kundspecifika kostnader definieras i EIFS 2022:01 2 kap. 3 §. De kostnader som utgörs av kundspecifika kostnader är:

1. Kostnader för mätning, beräkning, rapportering, fakturering, relaterad administration och
2. Kundspecifika kostnader till ett annat ledningsnät

Enligt ovan är det tydligt att kostnader för avskrivningar och underhåll inte är kundspecifika kostnader och därmed inte rymms inom den kundspecifika avgiften.

³ [Överbelastningshantering | Svenska kraftnät](#)

Kortsiktiga rörliga kostnader, energiavgift

Kortsiktiga rörliga kostnader definieras i EIFS 2022:01, 3 kap. 2 §. De kostnader som motsvaras av kortsiktiga rörliga kostnader är:

1. Kostnader för nätförluster, både inköp och egen produktion,
2. Andra kostnader som påverkas av kundens användning av elnätet på kort sikt och
3. Energiavgifter till ett annat ledningsnät.

Det är tydligt att kostnader för avskrivningar och underhåll inte kan sägas vara kostnader för nätförluster eller energiavgifter till annat ledningsnät. Det är också tydligt att vare sig avskrivningar eller underhåll påverkas av kundens kortsiktiga beteende och dessa kostnader ryms därför inte i energiavgiften.

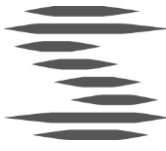
Residualkostnader, fast avgift

Enligt EIFS 2022:01, 2 kap 5 § utgör övriga kostnader i verksamheten residualkostnader. Enligt föreskriftens 3 kap. 2 § ska den fasta avgiften baseras på de residuala kostnaderna och fördelas utifrån kundens abonnerade effekt eller motsvarande. Nätkoncessionshavaren får trots det som sägs ovan tillämpa en annan fördelning av de residuala kostnaderna om fördelningen kan antas leda till ett mer effektivt nyttjande av elnätet.

Svenska kraftnät ser inte att föreskrifterna hindrar att den fasta avgiften utformas för att nå de syften som Svenska kraftnät vill åstadkomma med den nya komponenten, däremot skulle en sådan tillämpning inte vara i linje med Ei:s vägledning för utformning av nättariffer. Ei skriver i sin vägledning att den fasta avgiftens syfte är att finansiera de kostnader som elnätsföretaget inte får täckning för genom de kostnadsreflektiva och kundspecifika komponenterna. Ei skriver vidare att den fasta avgiften inte ska tidsdifferentieras eller innehålla lokaliseringssignaler. Den ska inte syfta till att påverka kundens beteende och därmed inte innehålla några incitament för kunden att reagera på.

Ei skriver också i sin vägledning att det är olämpligt att tillämpa en övertrasseringsavgift i den fasta avgiften eftersom denna avgift endast ska fördela de residuala kostnaderna. Ei menar vidare att en övertrasseringsavgift strider mot utgångspunkten att den fasta avgiften inte ska baseras på kundens kortsiktiga användning av elnätet och därmed inte påverka kundens beteende i så stor utsträckning.

Utifrån det som Ei uttrycker i vägledningen om att den fasta avgiften inte ska påverka kundens beteende är det tydligt att den inte passar för att uppfylla Svenska kraftnäts syften. Svenska kraftnäts avsikt är tvärtom att påverka kundens beteende

genom att ge långsiktiga lokaliseringssignaler, möjliggöra ökat nyttjande av ledig kapacitet och skapa incitament för att bibehålla driftsäkerheten.

Framåtblickande kostnader, effektagift

Enligt EIFS 2022:01 2 kap. 4 § är de kostnader som motsvaras av framåtblickande kostnader de kostnader som krävs i nätverksamheten för att bidra till ett effektivt nätutnyttjande på lång sikt och effektagifter till ett annat ledningsnät. Enligt 5 § ska effektagiften baseras på de framåtblickande kostnaderna och tas ut baserat på kundens användning av elnätet och den sammanlagda belastningen på elnätet. Effektagiften ska tidsdifferentieras.

Kostnader för avskrivningar och underhåll utgör kostnader för det befintliga nätet och kan därmed inte sägas utgöra framåtblickande kostnader. Kostnader för avskrivningar och underhåll beror inte heller på kundens användning av nätet här och nu utan främst på var i nätet en kund är ansluten och hur stor effekt kunden tar i anspråk med sitt anslutningsavtal. Effektagiften passar därför inte för att täcka dessa kostnader.

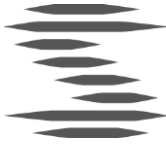
Svenska kraftnät ser även följande hinder för att använda effektagiften för att uppnå syftena med den femte komponenten.

Långsiktiga lokaliseringssignaler i transmissionsnätstariffen passar inte i effektagiften

För att uppnå långsiktiga lokaliseringssignaler i effektagiften skulle ett alternativ till den föreslagna komponenten vara att i effektagiften inkludera framåtblickande kostnader för reinvesteringar av alla ledningar och stationer. Därigenom skulle alla nätkunder få betala en effektagift utifrån hur mycket de nyttjar det befintliga transmissionsnätet här och nu. Svenska kraftnät ser dock inte hur en sådan avgift skulle uppfylla syftet med effektagiften eftersom kundens agerande här och nu inte påverkar vilka reinvesteringar Svenska kraftnät behöver göra om exempelvis 50–60 år. Om det sker stora förändringar av nyttjandet av transmissionsnätet under denna period och flera av reinvesteringarna inte blir av kommer en sådan avgift också bli mindre kostnadsreflektiv än en femte tariffkomponent.

Tillfälliga abonnemang kan inte ligga till grund för debitering av effektagiften

Kostnaden för att abonnera på outnyttjad kapacitet grundar sig i kostnaden för det befintliga nätet och dessa kostnader kan därmed inte sägas utgöra framåtblickande kostnader. I Ei:s vägledning framgår det därtill att det är kundens faktiska uppmätta effekttoppar som ska ligga till grund för debiteringen av effektagiften och inte abonnerad effekt eller schablonvärden. Då tillfälliga abonnemang innebär att nätkunden abonnerar på effekt ryms denna hantering därmed inte inom effektagiften.

Överskridandeavgift kan inte ingå i effektavgiften

Överskridandeavgiften syftar till att säkerställa att nätkunden inte överskrider sitt abonnemang då detta inte är tillåtet enligt Nyttjandeavtalet eftersom det riskerar driftsäkerheten. Överskridandeavgiften ska täcka kostnaden för den åtgärd som Svenska kraftnät kan tvingas vidta som en följd av överskridandet. Den utgör därmed ingen framåtblickande kostnad och ryms därför inte i effektavgiften.

Så påverkas Svenska kraftnäts kostnadsindelning av den femte tariffkomponenten

Enligt Svenska kraftnäts tolkning av föreskrifterna ingår kostnader för avskrivningar⁴ och underhåll i de residuala kostnaderna. Vid införandet av en femte tariffkomponent kommer dessa kostnader därmed flyttas från de residuala kostnaderna till den nya tariffkomponenten. Nettokostnaden för avskrivningar och underhåll uppgår idag till ca 2 mdkr. Det innebär att intäkterna från den fasta avgiften kommer minska med motsvarande belopp plus de eventuella intäkter som Svenska kraftnät erhåller från tillfälliga abonnemang och överskridandeavgift. Därigenom kommer den kostnadstäckande tariffkomponenten minska till fördel för de kostnadsreflektiva tariffkomponenterna vilket förbättrar förutsättningarna för ett mer effektivt nyttjande av transmissionsnätet. Den nya tariffkomponenten kommer därmed bidra till att samhällets elbehov kan tillgodoses till en så låg kostnad som möjligt i enlighet med syftet med Ei:s föreskrifter.

⁴ I avskrivningskostnaderna inkluderas även tillhörande kostnader och bidrag såsom räntekostnader och investeringsbidrag.